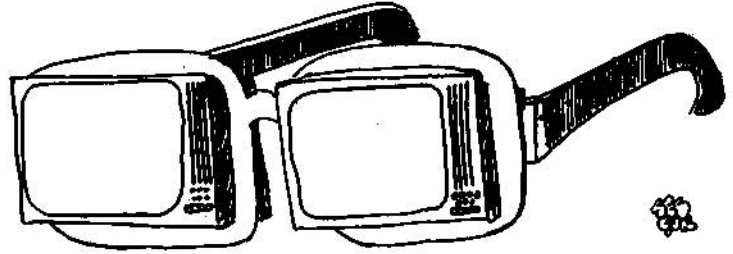

trt televizyonunda yasaklar

ra.talî tagûren

BİR AÇIKLAMA

Bu satırların yazarı TRT Televizyonu'nu 1967 Ekim'inden itibaren yayıma hazırlamakla görevlendirilmiş ve teknik bakımdan yayım yapabilecek duruma getirilen ilk resmî Türk televizyonunu 31 Ocak 1968 tarihinde de hizmete sokan ekibin başında yer almıştır. Bu nedenle ilk yayım gününden itibaren TRT Televizyonu'ndaki yasaklamaları görevi başında izleme olanağını bulan yazar aşağıda bu konuyu ancak çeşitli gözlemleri ve izlenimleri birbiri arkasına sıralayarak incelemektedir.- Aşağıdaki inceleme henüz bilimsel bir düzeye oturtulmamıştır. Fakat yazar konuyla ilgili olarak verdiği her örneği gerektiği takdirde belgeleriyle de kamuoyunun önüne serecek durumdadır. Daha açıkçası, aşağıda belirtilen örnekler birer sav değil, gerçektir. Fakat inceleme henüz bilimsel açıdan yapılamadığı için her noktayı dipnot-

larla ve belgelere dayanarak ortaya koymak mümkün olamamıştır. "Elimizde Olmayan Nedenler" adıyla yazar tarafından hazırlanmakta olan bir kitapta bu konu bilimsel yönden işlenerek sergilenecektir..

DENEME YAYIMI DÖNEMİ

TRT Televizyonu 31 Ocak 1968 tarihinde, TRT Yönetim Kurulu'nun kararıyla, temelde hiç bir hazırlık yapılmadan ilk yayımına başladı. Ancak dört aylık kısa bir süre içinde sadece eldeki olanakların yine eldeki

koşullara uygun bir biçimde değerlendirilmesiyle bu deneme yayımına geçilmişti. İlk resmî Türk Televizyonunun TRT'nin 8-zerklik dönemine rastladığını özellikle anımsatmak yararlı olur. Çünkü bu dönem içinde radyoda yayımlanan pek çok program hakkında savcılar soruşturma açmışlar, fakat hiç bir radyo programcısı bu soruşturmalar sonucunda mahkemeye düşmemişti. Özerklik anlayışı ile hazırlanan bu radyo programlarının çoğu ülkenin gerçeklerini sadece sesle dile getirdikleri için iktidarın

şimşekleri TRT'nin üzerinde çakıyordu. Artık televizyon da yayıma geçmişti. Özerk TRT'nin televizyonu acaba nasıl davranacaktı? Fakat 31 Ocak 1968 tarihinden 22 Şubat 1969'a dek Ankara Televizyonu adı ile yayım yapan TRT Televizyonu her hangi bir ciddi yayım yasağı ile karşılaşmadı. Çünkü temelde ve yıllarca önce hiç bir TV yayım hazırlığı yapılmamış olduğu için, bu yetti yayım organı ancak kendi iç sorunları ve haftada üç yayım gününü aksatmamak çabası ile meşguldü.

Yaklaşık olarak bir yılı alan başlangıç süresi içinde üst kademedeki TRT yöneticileri, bu satırların yazarına iki isim üzerinde titizlikle durulması gerektiğini sözlü olarak bildirdiler. Bu iki isimden biri kesinlikle, ikincisi ise mümkünse TV yayımlarına çıkarılmayacaktı. Birinci isim Osman Nuri Koçtürk, ikincisi ise Şevket Süreyya Aydemir'dir. Böyle bir davranışa neden olan program, Mart 1.968'in başında yayımladığımız "Halifeliğin Kaldırılması" adlı bir TV programıydı. Sayın Aydemir bu program içinde kısaca halifelik nedir, onu açıklıyordu. Programdan sonra yapılan dostça (!) uyarıda söz konusu yazarın bir kez daha programa çıkarılıp çıkarılmamasının yeterince düşünülmesi isteniyordu ama, Osman Nuri Koçtürk kesinlikle hiç bir TV programına çağrılmamalıydı. Neden? Nedeni bir türlü açıklanmamış, fakat kendisinin "alanında çok büyük bir ısrarla sorunların üstüne gittiği" biçiminde bir garip gerekçe ileriye sürülmüştü. Doğrusu istenirse, bir insanın alanındaki sorunların üzerinde ısrarla durmasının niçin onun aleyhinde kullanıldığını bu satırların yazarı o günlerde bir türlü anlayamamıştı. Fakat yıllarca sonra, aynı suçlama ile pek sık karşılaştıktan sonra, her şey apaçık ortaya çıkmaktadır. Evet, siz siz olacaksınız ve yüzde yüz aksaklıklarını gördüğünüz bir konunun üzerine gitmeyeceksiniz, sesinizi çıkarmayacaksınız. Yoksa sizi, hangi dönemde olursa olsun, mimleyecekler ve adınızın peşine bir tanımlayıcı kelime ekleyecekler: "Geçimsiz". Türkiye'de bazı ısrarlı davranışlarda bulunanla-

rın yazgısında bu kelime önemli bir rol oynar.

Bu uyarıya karşın, sayın Aydemir bir iki kez daha TV programlarında görünmüştür. Hatta 10 Kasım 1969 tarihinde fırtınalar koparan TV yayınımdaki, bu satırların yazarı tarafından hazırlanan "Mustafa Kemal'i Tanımak" adlı programda onun "Tek Adam" adlı kitabından da yararlanılmış, bu durum o akşamki yayımın sonunda yazılı olarak belirtilmiş ve sonra açılan soruşturmalarda söz konusu nokta TV aleyhinde de kullanılmıştır. Ama bu satırların yazarının görevden alınmasından sonraki ilk 10 Kasım programında (1970'de; yer alan bir açık oturuma sayın Aydemir de çağrılmıştır. Fakat 12 Mart Muhtırası'nın verililişinden sonra TRT'de hazırlanan Atatürk'le ilgili bir dizi programa aynı yazarın çıkarılması yasaklanmıştır.

Sayın Koçtürk'e gelince, yukarıda sözü edilen uyarıdan sonra onu TV programlarına çıkarmadık. Bunun tek nedeni vardır. Bu uzmanın konusuyla ilgili bir program yapamadık. Ne var ki "beslenme" konusunun TRT Televizyonu'ndaki Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan programlarda ele alındığı bir gerçektir. Fakat TRT yönetimi Milli Eğitim Bakanlığına programların yapımında her hangi bir şekilde karışmıyordu. Bu nedenle Bakanlık programcılarının sayın Koçtürk'ü çağırarak isteyip istemediklerini bilemeyiz. Ama bize yapılan uyarı, niçin onlara da yapılmamış olsun? Çünkü sayın Koçtürk sorunların üzerine büyük bir ısrarla giden geçimsizin (!) biri değil miydi?

İLK CİDDİ YASAKLAMA

TRT Televizyonu'ndaki ilk ciddi yasaklama Başbakanlık'tan TRT'ye 22 Şubat 1969'da gelen bir yazı ile gerçekleşti. Başbakanlık yazısı "16 Şubat 1969 Pazar günü İstanbul'da oluşan olayların filminin" TRT Televizyonu'nunda gösterilmesini 359 sayılı TRT Yasasının 17. maddesine göre engelliyordu. Söz konusu film "Kanlı Pazar" olaylarının filmidir. Böyle bir filmin varlığı tarafımızdan öğrenilmiş ve film İstanbul'dan istenmişti. Başbakan-

lık yasağı TRT'ye yazı ile iletildiği zaman, "Kanlı Pazar" olaylarının filmi henüz elimize geçmemiş ve tarafımızdan da izlenmemiştir. Daha açıkçası, Başbakanlık henüz TRT Televizyonu'na gelmemiş, sorumlular tarafından görülmemiş, yayımlanıp yayımlanmamasına henüz karar verilmemiş bir filmi yasaklamaktadır. Eğer film gelirse, eğer yayıma uygun görülürse, cumartesi günleri gösterdiğimiz "Panorama" adlı TV programının içinde yer alacaktır. Fakat bundan daha fazla bir görüğe ya da daha belirli bir karara sahip değilken konulan yayım yasağı bir gerçeği de ortaya çıkarmaktadır: Adım adım izlenmekteyiz ve ne yayımlamayı düşündüğümüz bile ilgili yerlere anında iletilmektedir. O zamanki gözlemimiz şudur: Bu koşullar altında yayım yapabilmek korkunçtur. Ama bizim için korkulacak bir durum olamaz. Çünkü yayımlamayı düşündüğümüz programlar ve filmler gizlice değil, açıkça göstermeyi düşündüğümüz belgelerdir. Fakat bu yasaklama kararından sonra, ne denli yanıldığımızı anlıyoruz. Bazı çevrelerde yapılan konuşmalarda "Kanlı Pazar" filmini göstermek isteyen TRT'cilerin "Devletin temeline dinamit koymak isteyenler" olduğu belirtilmiş ve bu suçlama diğer yayımlarımızdan sonra çok daha ısrarla ileriye sürülmüştür.

Yayımlanmasından sonra İstanbul'dan gelen "Kanlı Pazar" filmini TV binasının alt katında izledik. Karanlık sahnelerle dolu ve sessiz bir film-di bu. Fakat teknik bakımdan yayımlanması olanaksız değildi hiç bir zaman. Ama başka bakımlardan yayımlanmasına elbette izin verilmezdi. Çünkü İstanbul'daki olayların iç yüzünü oldukça belirli bir şekilde ortaya çıkarıyordu. İşte bu filmi yayımlamayı düşünerek TRT Televizyonu dikkatleri çekti. Bazı çevreler bu gibi konuları işleyebileceğimizi ve bu gibi filmleri gösterme eğiliminde olduğumuzu anladılar. TRT'nin üst kademesi-ki yıllardan beri özerklik mücadelesi verir gibi yapmıştı-programlar üzerinde eskisine kıyasla daha çok, neler yayımlayacağımızı öğrenmek ve son dakikada bazı programları engellemeye kalkmaktan öteye gidemedi.

"ATATÜRK GELİYOR"

TRT Televizyonu'ndaki en büyük yasaklama örneğine ise 10 Kasım 1969 tarihinde rastladık. Bu yasaklama örneğinin çok uzun bir öyküsü vardır. Tüm ayrıntıları burada anlatmaya ise olanak bulunamaz. Konuyu kısaca şöyle ortaya koyabiliriz: TRT Genel Müdürlüğünde radyo ve TV programlarını yayımdan önce denetlemekle görevli bir daire vardır. Fakat TRT'nin kuruluşundan, yani 1964 yılından 10 Kasım 1969 tarihine dek bu daire gerektiği gibi çalıştırılmamıştır. TV programları yayımdan önce bu daire tarafından kesinlikle denetlenmemektedir. Dolayısıyla da 10 Kasım 1969 tarihinde TRT Televizyonu'nda yayımlanacak programların ve filmlerin her hangi bir denetimden geçmesi söz konusu değildir. 0 akşamki programda "Türkiye'nin Kalbi Ankara'dır" adlı bir film yer alır. Bu film bir Sovyet yapımıdır ve 1933 yılında Atatürk'ün çağrısıyla Türkiye'ye gelen filmcilerle yaptırılmış ve Türkiye'de çeşitli yerlerde gösterilmiş ve Türkiye hakkında resmi kuruluşlar tarafından yaptırılan filmlerde de kaynak olarak kullanılmıştır. İşte 1969 yılının 10 Kasım'ında bu filmi yayıma almış bulunuyoruz. Elbette durumu TRT içinde her hangi bir kademeye bildirmekle yükümlü değiliz. Çünkü ilk yayım gününden beri yapılan uygulama böyle bir davranışı öngörmüyor. 0 akşam TV haberlerinden sonra yayımda "Saat 9.05" diye bir program var. Bu programda Ankara'da saatler dokuzu beş geçerken Atatürk'e saygı duruşunda bulunan çeşitli kişiler gösteriliyor. Bu kişilerin arasında kentliler olduğu gibi köylüler de var. Kasketlerini ellerine almışlar, duruyorlar. Kasketlilerin TV ekranında görünmesi meğerse bazı TRT Yönetim Kurulu üyelerini bile tedirgin etmiş. Arkasından "Mustafa Kemal'i Tanımak" adlı program geliyor. Tüm olarak Osmanlılığın karşısında bu program. Daha sonra Türkiye'de Atatürkçülüğün uygulanmadığına dair konuşmaların yapıldığı bir açık oturum yer alıyor yayımda. En sonunda da: "Türkiye'nin Kalbi Ankara'dır". Film Atatürk öncesi Ankara ile Atatürk sonrası Ankara'yı karşılaştırıyor. Önce yıkık, eski ve harap Ankara'yı görüyoruz. Daha sonra,

yeni ve modern Ankara. Film Cumhuriyet'in 10. yıldönümü için yapılan geçit töreninden izlenimleri ve Atatürk'ün aynı yıldönümünde yaptığı konuşmayı kendi sesiyle ilk kez iletiyor bize. Fakat Ankara'lı seyircilerin filmin ikinci yarısını izlemelerine olanak tanınmıyor. Sadece Ankara'nın eski püskü durumunu izliyorlar. Film, bu sahneler ekrandayken kesiliyor. Çünkü eli kasketlilerin görüntüsüne bozulmuş olanlar, bir de Ankara'nın harap durumunu yayımlatmaya katlanamıyorlar. Devamlı olarak TRT Genel Müdürünün evini arıyorlar ve onu bu konuda uyarıya çalışıyorlar. 0 da bu telefonların etkisi altında kalıp, TV binasına geliyor. Film yarıda kestirecektir. 0 sırada binada yayım nöbetçisi programcı Adem Yavuz vardır." Fakat Adem Yavuz'u dinleyen kim? Kesin bir komutla, filmi ikinci ve Atatürk'ü kapsayan bölümünün yayımlanması yasaklanıyor.

SORUŞTURMALAR

Bir filmin yayımı sırasında yasaklanarak kesilmesine başka bir ülkede rastlandığını pek sanmıyoruz. Gerek bu film, gerekse yukarıda kısaca bilgi verilen programların yayımı dolayısıyla bu satırların yazarı ve iki programcı hakkında TRT Genel Müdürlüğünün çağrısı üzerine savcılıkta soruşturma açılıyor. TRT Genel Müdürlüğü de yine aynı kişiler hakkında idari soruşturmaya başlıyor. Bu soruşturmalar tamamlanmadan bu satırların yazarı TRT TV Program Dairesi Başkanlığından ve vekaleten yürüttüğü Ankara TV Müdürlüğünden alınıyor. Fakat TRT Yönetim Kurulu'nda beş üyenin karşı çıkması üzerine bu uygulama durduruluyor. İki üç ay sonra savcılık 10 Kasım 1969'da yayımlanan programlarda her hangi bir suç unsuru bulmuyor. Ama TRT Genel Müdürlüğünün açtığı idari soruşturma sürüp gidiyor-ve aylarca bir sonuca ulaşmıyor. Bu arada başka olaylar dolayısıyla TRT aleyhinde Danıştay'da bir dava açmak zorunda kalıyoruz. Bu davada aleyhimize bazı olumsuz noktalar ileriye sürmek isteyen TRT Genel Müdürlüğü, tam 11 ay sonra söz konusu idari soruşturmayı sonuçlandırıyor ve sonucu bize bil-

dirmeden Danıştay'a iletiyor. Biz de Danıştay'daki dosyamızdan 12 ay kıdem indirimi cezasını aldığımızı anlıyoruz ve TRT Genel Müdürlüğüne başvurup cezanın bize de bildirilmesini istiyoruz. Bu satırların yazarına ve 10 Kasım 1969 tarihinde görevli iki programcıya verilmiş olan kıdem indirimi cezası, zamanın Devlet Bakanı tarafından, bir soru üzerine, TBMM'de dile getiriliyor. Aynı akşam TBMM'deki bu konuşmalar AnkaTa Radyosu'nun "TBMM'de Bugün" adlı programında da tüm kamuoyuna yansıtılıyor.

1971 yazında Danıştay'da bir başka dava açarak 12 aylık kıdem indirimi cezasına itiraz ediyoruz ve bu davayı 1974 yılının başlarında kazanıyoruz. Fakat elbette aynı radyo, davayı kazandığımızı bildirmek zahmetine katlanmıyor. İşte yayımcılık tarihimizin, bizce en önemli yasaklama öyküsünün özeti. Öyle sanırız ki bu yasaklama örneği ve onu izleyen soruşturmalar ibretle anılmaya değer birer baskı ve yetersizlik örneğidir. Çünkü bir zamanlar özerklik mücadelesine çıkan TRT yönetiminin hukuk bilgisinden ne denli yoksun olduğu bu yasaklama olayı dolayısıyla Danıştay'da açılan davada anlaşılacaktır. 12 aylık kıdem indirimi cezası veren Disiplin Komisyonu'nda bulunan Genel Müdürün bu cezaya itiraz ettiğimiz zaman toplanan Komisyonda da bulunduğu böylece anlaşmış ve bir görevlinin hem ceza verip, hem de bu cezaya yapılan itirazı görüşen komisyona üye olamayacağına TRT Genel Müdürlüğü tarafından unutulduğu ortaya çıkmıştır.

BİR KARŞILAŞTIRMA

10 Kasım 1969 tarihinde TRT Genel Müdürünün evine çeşitli kişilerin telefon ettiğini basından öğrenmiştik. Böylece TRT Genel Müdürü etki altına alınmak istenmiş ve bunda kısmen de olsa başarıya ulaşılmıştı. Çünkü bu telefonlardan sonra TV binasına gelen Genel Müdür, yayım nöbetçisi Adem Yavuz'un uyarısına karşı yayımı kesmekte bir sakınca görmemişti. İçinde bulunduğumuz yıl buna benzer bir başka yasaklama ve baskı örneği ile karşılaştığımızı unutmamak gerekiyor. TRT Televizyo-

nunda "Soylu Yabani" adlı bir film gösterilirken de Adalet Bakanı'nın evine telefon edilerek bir çeşit baskı yaratılmak istenmiş ve filmin müstehcen olduğu ileriye sürülmüştür. Fakat pek çok örnekte de görüldüğü gibi savcılar bilirkşi raporuna da başvurarak, "Soylu Yabani" adlı filmi müstehcen bulmadı. İlgili kişileri evlerinde telefonla arayarak TV yayınları hakkında dikkatlerini çekmek, yukarıda belirtildiği gibi, 1969'da başlamıştır ve günümüzde de sürüp gitmektedir.

SÜREKLİ YASAKLAMALAR

10 Kasım 1969'daki TV yayımları TRT'nin tarihinde bir dönüm noktasıdır. Çünkü bu olaydan sonra TRT Genel Müdürlüğü, 1964 yılından beri yasalara aykırı olarak çalıştırmadığı denetim ünitesini faal bir duruma getirdi. Fakat bu ünite programları ancak bir sansür anlayışı ile inceleyerek, TRT'nin üst kademesinin hoşuna gitmeyen programların yayımına engel olmaktan başka bir işe yaramadığını açıkça ortaya koydu. 1 Aralık 1969'da TRT Genel Müdürlüğünün emriyle, uzman raporuyla ve de TRT Genel Müdür Yardımcısının bilgisi ve onayı ile "Pir Sultan Abdal" adlı tiyatro oyunundan bazı sahnelerin TRT Televizyonu'nda gösterilmesi önlendi. Bu oyunu Ankara'da "Halk Oyuncuları" sahnelemişlerdi. Tiyatro oyuncularının yasaklanması TRT Televizyonu için hiç de şaşırtıcı bir olay olmamıştır ilerdeki tarihlerde de. TRT Yönetim Kurulundan bazı üyelerin son derece gizli tuttuğu bir davranışla TRT Televizyonu yönetim kademesinde yapılan değişiklikten sonra Can Üçel'in çevirisi olan "Salozun Mavali" belli bir gerekçe gösterilmeden, 12 Mart 1971 tarihinden sonra da Çekhov'un Üç Kız Kardeş'i "Türk televizyonunda Rus subaylarının üniformaları gösterilmez" gerekçesiyle yasaklandı. Her iki oyundan ancak bazı sahnelere bir tiyatro programında yer verilecekti.

Yine aynı dönemde, yani 12 Mart 1971'den sonra İstanbul'daki Dostlar Tiyatrosu ve Ankara'daki Ankara Sanat Tiyatrosu TRT Televizyonu'nun sürekli olarak yasakladığı iki topluluktu. Bu toplulukların

oynadığı oyunların televizyonda gösterilmesini bir kenara bırakınız, TRT Televizyonu her iki tiyatroun adını bile yayımlarında anmıyordu.

TRT'nin son döneminde de yasaklanan tiyatro oyunları var. Mart 1974'de Necati Cumalı'nın "Nalınlar" adlı oyunu TRT Denetleme Kurulu tarafından "müstehcen" bulunarak, TV yayımlarına alınmadı. Yine aynı dönem içinde de Devlet Tiyatrosu tarafından sahnelenen bir Amerikan oyunu da televizyonumuzun sanat programına alınmadı. Sanat programında sadece bir sahne gösterilecekti. İleriye sürülen savlara göre, bu sahne de çıplak bir erkek heykeli görüldüğü için oyunun filmi yasaklanmıştı. Fakat gerçekte 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra iş başına getirilen yeni TRT yönetiminin bu sahneyi bir başka nedenle yasakladığı görüşü üzerinde durmak yerinde olur. "Rüzgarın Mirası" adlı bu piyes din sömürücülüğünü ve bunun politikayla birleştirilmesini sergilemekteydi. Böyle bir konunun iktidardaki koalisyon hükümetinin MSP kanadını kızdıracığı düşünülmüştü.

Görülüyor ki TRT Televizyonu'nun ilk yıllarındaki yasakların arkasındaki anlayışla, bugünkü anlayış arasında pek büyük bir ayrılık yoktur. Her iki anlayışın yasakladığı TV programları, görüldüğü gibi, kültürle ve elbette politika ile yakından ilgilidir.

Orhan Kemal'in ölümünden hemen sonra ilk TV yönetimi tarafından hazırlanan anma programının başına gelenler de bu görüşümüzü güçlendirmektedir. Televizyonumuzun ilk yılında ki kısıtlı olanaklara karşın, en kısa zamanda hazırlanan "Orhan Kemal" programı TRT'nin denetleme kurulundan da geçmiş fakat TRT Genel Müdürlüğünün emriyle yayıma girmesi engellenmişti. Bu konuda uzun tartışmalar oldu. TV yönetiminin tüm ısrarlarına karşın, TRT Genel Müdürlüğü'verdiği karardan dönmek istemedi. En sonunda, bu engelleme yazarın ölümünden bir ay sonra birdenbire kalktı ve program geç de olsa TV yönetimi tarafından yayıma sokuldu. Söz konusu programın yasaklanmasıyla ilgili ilginç bir nokta şudur: Genel Müdürlükten her hangi bir kimse

programı yayımdan önce izledikten sonra yayıma engel olmuş değildir. Demek ki programda sakıncalı bir nokta bulunduğu düşünülemez. O halde sırf Orhan Kemal adı üzerinde durulmuştur. Böyle bir anlayışa nasıl olur da bir TRT görevlisi sahip olabilir?

50.YIL BROŞÜRÜ

Yukarıdaki olaya TRT Televizyonu'nun ilk yıllarında rastlandı. Belki pek çok kimse böyle bir yasaklamaya inanmayacaktır. Fakat yıllarca sonra, Cumhuriyetin 50. yıldönümü dolayısıyla TRT Genel Müdürlüğünün bastırıldığı broşürde yapılan hoş (!) bir hata yukarıda başımızdan geçen yasaklama olayının nasıl gerçek olduğunu gözler önüne seriyor. Söz konusu broşür TRT tarafından radyoda ve televizyonda yayımlanacak olan programları tanıtmak amacıyla hazırlanmış. Fakat broşürü hazırlayanların bir dalgınlığına gelmiş olacak ki "50. Yıl dolayısıyla Yaşar Kemal, Kemal Tahir ve Orhan Kemal gibi yazarların yapıtlarından televizyonda söz edilip edilmeyeceğine dair Genel Müdürlükten izin alınmasının" gereğini belirten bir de satır araya karışmış. Böylece anlaşılıyor ki 50. Yıl programlarında her yazardan söz edilebilir, ama yukarıda adları sıralanan üç yazarla ilgili bir söz geçerse, ayrıca izin gerekli. Nitekim 12 Mart Muhtırası'ndan hemen sonra Ankara Radyosu'nda yayımlanmakta olan "İnce Mehmet" derhal durdurulmuş ve yapıtın sahibi Yaşar Kemal'in nedeni öğrenmek için gösterdiği tüm çabalar boşa gitmiş, Kemal Tahir'den ölümünün birinci yıldönümüne dek TRT'de hiç söz edilmemiş ve Orhan Kemal ise yukarıda söz konusu edilen programdan sonra bugüne dek TRT Televizyonu'nda hiç ele alınmamıştır.

YALNIZ KÜLTÜR DÜŞMANLIĞI DEĞİL

TRT Televizyonu'nun ilk yıllarında yasaklanan programlar yalnız kültür programları değildir. O dönemde televizyonda günlük sorunları inceleyen çeşitli programlara bugünkünden çok daha etkin bir şekilde yer verilirdi. Söz gelişi Türkiye'deki Amerikan üsleriyle ilgili bir kısım bölümün "silahsızlanma" alanına ilişkin

bir programa konulması için çok uğraşmış ve 15 Aralık 1969'da bu konuda TRT Genel Müdürlüğüne yapılan başvurma geri çevrilmişti. Dolayısıyla program Türkiye'deki yabancı üslerin durumu incelenmeden yayımlandı. Bu programda CHP İstanbul Milletvekili Sezai Orkunt, Tabii Senatör Haydar Tunçkanat ve bir hükümet temsilcisinin konuyla ilgili görüşlerine yer verilecekti. Bugün Sezai Orkunt'un TRT Yönetim Kuruluna girmiş olmasını bu örnek dolayısıyla anımsamamız ilginç olacaktır.

TRT Televizyonu'nun ilk yıllarına değerli programlarıyla katkıda bulunan ilk Türk televizyoncularından Adem Yavuz'un yasaklanan en önemli programı "Gençliğin Kavgası" adını taşıyordu.

"Gençliğin Kavgası" 15 Ocak 1970 tarihinde yayımlanacaktır. O günlerde TRT Genel Müdürlüğü TV programlarını beş kademede denetlemeyi uygun görmektedir. Her program önce "program fikri" olarak denetlenir. "Fikir" olarak onaydan geçen programların daha sonra aylık bir listesinin de TRT Genel Müdürlüğü'nün onayından geçmesi istenmektedir. Gerçekte, TRT Genel Müdürlüğü bu listelerin aylık değil, üç aylık süreyi kapsayan bir dönem için hazırlanmasını istemiştir. Fakat hem -i enet im beş kademede yapıldığından pek çok program fikri bu listeden çıkarılmaktadır, hem de teknik ve program olanakları çok kısıtlı olan Ankara Televizyonu'nun üç aylık program listesini hazırlaması son derece zorlaşmaktadır. Bu nedenle liste ancak bir aylık olarak yapılmaktadır, ilk kademede her programı sadece "fikir" olarak gözden geçiren TRT Genel Müdürlüğü, ikinci kademede de bir aylık listeyi inceleyerek onaylanmış programların bu listeye girip girmediğini denetlemektedir. Ayrıca bu listede programları kimlerin hazırladığı ve TRT dışından söz konusu 1 programlara kimlerin katıldığı da TV yönetimi tarafından belirtilmektedir. Bu da TRT Genel Müdürlüğü'nün emridir. Böylece ikinci kademede yalnız sakıncalı (!) programların yer alıp almadığı değil, TRT Televizyonu içindeki ve dışındaki sakıncalı (!) kişilerin

bu programların yapımında görevli olup olmadığı da denetlenir. Eğer TRT Genel Müdürlüğü sakıncalı kimselerin programlara katkıda bulunduğunu bu denetim sonucunda ortaya çıkarırsa, İV yönetimine emir vererek, zararlı (!) fikirlerin ve kişilerin ekrana çıkılmalarını önler.

Burada üzerinde dikkatle durulması gereken bir nokta var. Söz konusu denetim biçimi, 12 Mart 1971'den sonra Türkiye'de başlatılan faşist dönemde geliştirilmemiştir. Çok daha önce, TRT'nin özerkliğini korumak için sözde mücadele verenlerin birer kahraman olarak TRT Genel Müdürlüğü kademesinde görev yapmaya devam ettikleri bir zamanda bu yolla başvurulmaya başlanmıştır. Liste onaylandıktan sonra sırada' her program metninin de TRT Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmesi gelmektedir. Bu üçüncü denetim kademesidir. Daha da sonra yine her programın görüntü yanının denetimi vardır. Yani her programın içinde yer alan filmler ve eğer film yoksa TV stüdyosundaki görüntüler gözden geçirilir. "Gençliğin Kavgası" ilk iki kademeden geçmiştir. Fakat sıra program metninin ve görüntülerin denetimine gelince, iş değişir. TRT Genel Müdürlüğü program metninde aşağıda belirtilen yerlere takılmıştır. Görüntü denetiminde ise filme alınmış bazı demeçler ve röportajlar vardır. Bunları denetlemek için TRT Genel Müdürlüğünden bir denetçinin kalkıp TV binasına gelmesi ve filmleri izlemesi gerekir. Fakat genel müdürlük denetçilerinin buna niyeti yoktur. Onun için TRT Genel Müdür Yardımcısı TV Müdürlüğü'ne bir yazı yazarak, bu filmlerdeki konuşmaların metne geçirilmesini ve Genel Müdürlüğe teslimini ister. Eğer dördüncü kademede bu denetimden de geçerse, her program gibi "Gençliğin Kavgası" da TRT Televizyonu'ndan yayımlanacaktır. Vakıf bir beşinci denetim kademesi daha vardır. O da her yayım günü TRT Genel Müdür Yardımcısının o gün yayımlanacak tüm TV programlarını bir kez daha denetlemesi ile oluşur. Söz konusu tarihlerde bu uygulamaya yalnız "Gençliğin Kavgası" için değil, tüm TV

programları için başvurulmaktadır.

Fakat "Gençliğin Kavgası" daha üçüncü kademede, yani metin denetiminde engellenmiştir. Bu arada dördüncü denetim kademesinin de uygulanması istenmiş ve yapımcı Adem Yavuz'un filmde bulunan demeçleri ve röportajları kağıda geçirmesi ve TRT Genel Müdürlüğüne vermesi öngörülmüştür. Yapımcı Adem Yavuz, ilk Türk televizyonunun en ciddi ve titiz programcıları arasındaydı ve söz konusu programın yayımlanmasını da büyük bir arzusu ile istiyordu. Bu nedenle, TRT Genel Müdürlüğü'nün arzusunu yerine getirmek için kollarını sıvar ve işe girişir. Fakat o günlerdeki TRT Televizyonu bugünkü gibi eleman, para ve aygıt bakımlarından bolluk içinde yüzen bir televizyon değildir. Program ve yönetim işlerinin başında yalnız bir amir vardır. Bugünkü gibi adım başında bir müdüre ve şefe rastlanmamaktadır. Bugün yalnız "Sinekli Bakkal" gibi bir film dizisine harcanan parayla, o günlerdeki TRT Televizyonu en az üç ay program yapmaktadır. Üstelik aygıtların sayısı, nitelikleri ve kullanıldığı yerler ve amaçlar son derece sınırlıdır. Dolayısıyla da özellikle programcılar olağanüstü gayretlerle birden fazla işe koşmaktadırlar. İşte bu sıkışık çalışma nedeniyle yapımcı Yavuz, programın film bölümündeki sesleri zamanında TRT Genel Müdürlüğüne sunamaz. Bu durumda TRT Genel Müdür Yardımcısının TV yönetimine kınayıcı bir yazı göndermesine yol açar.

Aynı Genel Müdürlük "Gençliğin Kavgası" adlı programdaki "... gençler öldürüldü, zindanlara atıldı", "üniversitelerin, yüksek okulların halktan uzak olduğu bir ülkede, gençlik hareketlerine uzak kalmak imkansızdı" ve "bugün Türkiye'de kişiler ve bölgeler arasında okuma eşitliği farklılığı rakamlarla ortadadır" gibi cümlelere takılmış, yine programdaki "Vietnam pasifikasyon hareketini CIA adına yöneten Kormer'in Türkiye'ye gelişi.....", "... Taylan Özgür'ü kimin öldürdüğü ortaya çıkarılamadı.

ADEM YAVUZ TÖRENLE TOPRAĞA VERİLDİ

Basın Yayın Genel Müdürlüğündeki katafalktan alınan Adem Yavuz'un cenazesi, Anka Ajansı önündeki saygı duruşundan sonra eskt işyeri olan TRT Televizyonu'na getirildi ve burada da saygı duruşu yapıldı...

Maltepe Camii'ndeki dini törende Cumhurbaşkanı'm temsilen bir yaver binbaşı, Senato Başkanı Tekin Arıburun, Millet Meclisi Başkanı Kemal Güven, Başbakan Bülent Ecevit, Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel ve parti yöneticileri, CGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu, Milli Savunma Bakanı Hasan Işık, Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit, Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Devlet Bakanı İsmail Hakkı Birler, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim Doğru, Adalet Bakanı Şevket Kazan, Maliye Bakanı Deniz Baykal, Gençlik ve Spor Bakanı Muslihittin Yılmaz Mete, Senatör ve Milletvekilleri ile başta Adem Yavuz'un eski işyeri TRT Genel Müdürü İsmail Cem olmak üzere birçok müsteşar ve genel nüdür hazır bulunmuştur.

(Günaydın, 28 Ağustos 1974)

Bu tip öldürmelerin arkası gelmiyordu " cümleleri üzerinde durmuştu. Fakat bununla birlikte, adı geçen pro-gramın kesinlikle yasaklandığı TRT Genel Müdür Yardımcısının yazısında belirtilmiyordu. Çünkü yazı ile belirterek böyle bir sorumluluk altına girmeyi kimse göze almak istememişti. Hatta yardımcının yazısında ek olarak bulunan ve "Gençliğin Kavgası"nın yayımını dolaylı olarak önlemeye çalışan raporun altında hiç bir denetimcinin imzası bile yoktu.

Yapımcı Adem Yavuz bu imzasız rapora kendi imzasıyla hazırladığı bir başka raporla açıkça karşı çıktı. Türkiye'nin sosyal ve ekonomik ortamı içinde gençlik hareketlerinin incelenmesinin ve bu hareketlere bir ad konulmasının niçin gerektiğini belirtti ve raporunu şöyle bitirdi: "Biz daha ad koymayı bırakın, bu hareketlerin doğuşunu, gelişmesini bile veremiyoruz." TRT Genel Müdürlüğünün imzasız raporuna açıkça karşı çıkan yapımcı Adem Yavuz'un "Gençliğin Kavgası" adlı programı en sonunda TRT Genel Müdür Yardımcısının TV yönetimine gönderdiği el yazısı ile karalanmış bir notla yayım günü olan 15 Ocak 1970 günü akşam üstü yasaklandı. TRT Genel Müdürlüğü programın yayımını yasaklamak için resmi bir yazı göndermeyi göze alamamıştı. 0 akşam saat 20.00'de yayımlanacak olan "Gençliğin Kavgası" adlı programın yerine, "Denizlerde Mercan Kayalıkları" adlı yabancı kaynaklı bir film koy-

mak zorunda kaldık. Durumu seyirciye kısa bir açıklama ile bildirdik.

Hazırlayıcılarının adlarını koymaktan çekindikleri TRT - Genel Müdürlüğü raporuna adını gizlemeden karşı çıkan yapımcı Adem Yavuz'un durumuna gelince, "Gençliğin Kavgası" adlı programdan önce ve sonra aynı çizgide başarılı programlar ortaya çıkardı. Hatta "31 Mart Olayı" ile ilgili olarak hazırladığı TV programı yasaklanmadan yayımlandı, ama büyük tepkiler yarattı. 12 Mart 1971 den sonra Yavuz TRT Televizyonu'ndan ayrılarak, askere gitti. Ama dönüşünde TRT'ye alınması yasaklandı. 14 Ekim 1974 seçimlerinden sonraki TRT yönetimi de ona görev vermedi. Adem Yavuz, Kıbrıs'da gözleri bağlı iken Rum kurşunları ile yaralandı, Türkiye'ye getirildi ve Adana'da öldü. TV haberlerinde ondan söz etmek gerektiğini duyan TRT, kendisini büyük tepki yaratan "31 Mart Olayı" adlı programdan bir sahne ile seyircilere gösterdi.

ŞEYH SAİT İSYANI

TRT Televizyonu'nun 12 Mart Muhtırası'nın verilisine dek sürdürdüğü dönem içinde yasaklanan programların sayısı bir hayli yüksektir. Fakat bunlardan bir tanesi daha var ki, burada üzerinde durmadan geçemeyiz. Program Şeyh Sait isyanını inceleyecekti. Yapımcısı Varlık Özmenek'ti. Özmenek programın metnini hazırladı ve Anadolu'da bir iki yerde film çekti. Tüm bunlar

TRT Genel Müdürlüğünün beş kademede uyguladığı denetim kademelerinden geçilerek yapılmıştı. Konunun onaylandığına dair elimizde resmi yazı vardı. Fakat daha program ortaya çıkmadan, birtakım basında eleştirilmeye başlandı. Böylece "Şeyh Sait İsyani" yayımlanmadan eleştirilen ilk program oldu herhalde yeryüzünde. En sonunda TRT Genel Müdürlüğü yine hiç bir resmi yazı yazmadan, bu programın yayımını yasakladı. Fakat olay unutulmadı. 12 Mart 1971'den sonraki dönemde gerek ilk TV yöneticileri, gerekse Adem Yavuz ve Varlık Özmenek gibi etkili programcılar hakkında soruşturmalar yapılırken, "Şeyh Sait İsyani" adlı programın metni de incelendi. Hatta bir ara bu metni TV arşivlerinde bulmak da olanaksızdı. TRT dışındaki başka çevrelere gözden geçirildi. Şimdi yerine konup kanmadığı bilinmez. Bu arada Varlık Özmenek'in de 12 Mart'tan sonraki durumu hakkında bilgi verelim. Özmenek askerliğini yapmış olduğu için TRT'den ayrılması söz konusu değildi. 0 halde çarkları başka türlü çalıştırmak gerekiyordu. TRT'nin yangın yönetmeligindeki güvenlikle ilgili bir maddeden yararlanarak Özmenek'in işine son verildi.

BORAKS ÜZERİNE DÖNEN DOLAPLAR

Yine işine son verilmiş olan bir başka programcı, Melih Aşık, boraks konusuna önem verdi. Programın konusunu TRT Genel Müdürlüğüne onaylattık. Melih Aşık, boraks konusu üzerinde araştırma yapmak ve film çekmek üzere çeşitli gezilere çıktı, konuyu enine boyuna inceledi. Türkiye'de boraks konusunda dönen dolapların iç yüzünü araştırırdı. Dönüşünde, ortaya her bakımdan başarılı bir program çıktı. Fakat 12 Mart'tan önceki özerk TRT'nin baş yöneticileri bu programın yayınlanmasını önlediler. 12 Mart Hükümetleri sırasında ise madenlerin millileştirmesi söz konusu ediliyordu. TRT'deki boraks programının varlığı ilgililere bildirildi. Fakat Melih Aşık'ın boraks programını yayımlamak yine mümkün olamadı.

TRT Televizyonu'nun deneme yayım döneminin belki de en son

yasağına 31 Aralık 1970 gecesi rastladık. Yapımcı Tunca Yönder "Yeni bir Dünya İstiyorum" adlı dört beş dakikalık bir film hazırlamıştı. Filmde küçük bir çocuk patlayan bombalar altında oraya buraya koşuyor ve en sonunda tüm bu sorunlardan yoksun bir dünya istediğini dile getiriyordu. Film yeni yıla girildikten hemen sonra yayımlanacaktı ve o akşam yayıma başlarken program listesini veren spiker tarafından da böyle bir filmin TV yayımında yer alacağı belirtilmişti. Fakat "Yeni Bir Dünya İstiyorum" yayımlanmadı. Çünkü daha erken bir saatte o akşamki yayımları gözden geçiren yöneticiler böyle bir filmin gösteri. İmesini uygun bulmadılar. Böylece de ilk kez bir film, TV yayımı başladıktan sonra, yasaklanıyordu. Yapımcı Tunca Yönder'in durumuna gelince, TRT'nin dışında kalmak zorunda bırakılmış, fakat bugünkü TV yönetimi onun bir iki TV programını dışardan hazırlamasına izin vermiştir.

PROGRAMCILARIN ADLARI YASAKLANIYOR

12 Mart'tan sonra TRT yönetimi sık sık programsız kalıyor ve eskiden yayımlanmış, ama sakıncalı (!) sayılmayan bazı programları yinelenemeyen yoluna gidiyordu. Bu programlardan beş altı tanesi Adem Yavuz, Melih Aşık, Varlık Özmenek, Koray Düzgören gibi programcılar tarafından hazırlanmıştı. TRT yönetimi bu programları ikinci kez yayımlamadan edemeyecekti. Çünkü elinde başka program yoktu. Ama söz konusu programların hazırlayıcılarının tümü TRT'nin yangın yönetmeliğinin güvenlik maddesine uygun olarak Kurum'dan çıkarılmışlardı. Acaba ne yapmak gerekirdi? Derhal programcılarının adları filmlerden çıkarıldı ve programlar bir kez daha TV yayımlarında gösterilerek program fukaralığından kıvranan TV yönetiminin açığı kapatıldı. Bu programlardan biri "Silifke Folkloru" adını taşıyordu ve Adem Yavuz tarafından hazırlanmıştı, ikinci gösterilişi ile TRT Televizyonu'na büyük ilgi çekti. Çünkü programın ikinci kez gösterildiği günlerde, televizyonun yayım alanı genişlemiş ve TV daha büyük bir seyirci kitlesi toplamıştı.

PROGRAM MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı:083-2-0/8-5/435
Konu:Yasaklanan türküler Hk.

28.4.1972

Ö N E M L İ

Genel Müdür Program ve Haber Yardımcılığının 25.4.1972 gün ve 063/994 sayılı yazıları sureti aşağıda çıkarılmıştır. Gereğini önemle rica ederim.

YEKTA ŞENSOY
PROGRAM MÜDÜRÜ

Merk. Prog. Dal. Bşk.

Sayı:083-51/994

Konu: Yurttan seslerde okunan
türkü sözleri hk.

25.4.1972

ANKARA RADYOSU MÜDÜRLÜSÜNE

İLGİ: 15.4.1972 gün ve 083-2-0/0-7/356 sayılı yazınız.

Radyonuz Yurttan Sesler konusunda söylenen ve sakıncalı olabileceği düşünülen Türkü sözlerinin ve buna benzer olanların bugünkü ortam göz önüne alındığında programlara konulmamasında yarar vardır.

Bilindiği gibi konu yalnız radyonuzu ilgilendiren bir konu değildir. Kısa zaman içinde kurulacak Repertuar Kurulları aracılığıyla Radyoların tüm repertuarları gözden geçirilecek ve sakıncalı parçalar ayıklanacaktır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

ŞEMSETTİN GÖNENÇ
PROGRAM VE HABER YARDIMCISI
TRT GENEL MÜDÜRÜ A.

Yukarıdaki yazının ekinde gönderilen 54 türkülük listeden yalnızca birkaç örneği aşağıda veriyoruz.

Duman almış mezarımın üstünü
Kömür gözlüm bilmem bana küstü mü
Yeşil olur polislerin şeridi
Yüreğimde yağ kalmadı eridi

Çıktım kozanın dağına
Karı dizleyi dizleyi
Yaralarım göz göz oldu
Cerrah gözleyi gözleyi

Suda balık yan gider
Açma yarem kan gider
Buna tabib neylesin
Ecel gelmiş can gider

İhtiyatlar silah çatmış yolun üstüne
Nazlı yarım-gelivermiş sol dizin üstüne

Mahpusane içinde mermerden direk
Kimimiz on beşlik kimimiz kürek
İdam cezasına dayanmaz yürek

Sarı zeybek şu dağlara yaslanır
Yağmur yağar silahları ıslanır
Yazık oldu telli doru şanına
Eğil bir bak mor cepkenin kanına

YASAKLANAN YALNIZ PROGRAMCI ADI MI?

12 Mart'tan sonraki dönemde özellikle radyo yayımlarında yasaklanan adlardan biri de "Mustafa Kemal"dir. Kurtuluş Savaşı ve bu savaşı izleyen günlerde yazılmış olan belgeler bile radyodaki programlarda okunduğu zaman, imza olarak "Atatürk" adı kullanılmış-

tır. Fakat Atatürk'le ilgili en büyük yasaklardan birine TRT Televizyonu'nda rastlamıştık. 10 Kasım 1970 için TV programları planlanırken, Atatürk'ün konuşmalarından birinden esinlenerek "Ordularının Selamı" adlı bir program düşünüldü. Bu programda "Atatürk'ün Orduları" olarak Silahlı Kuvvetlerimiz, gençlik, işçi-

lerimiz, köylülerimiz ve tüm çalışanlar arasında röportajlar yapılacak ve genel durum 1970 yılının koşulları altında incelenecekti. Fakat TRT Genel Müdürlüğü bu programı derhal yazdığı bir yazı ile yasakladı ve bu yazıda da Atatürk'ü "sadece bir ölü olarak" anmamızı istedi. Üç dört gün sonra da bu satırların yazarı görevinden alındı. Ve 10 Kasım 1970'de de Atatürk gerçekten "bir ölü olarak" anıldı, öyle de anılmaya devam ediyor.

12 Mart dönemi, TRT içinde en çok kültürel yayımları biçti. Ne denli ilerici yazar, sanatçı ve yaratıcı varsa, radyo ve TV programlarına alınmadı. Hatta 1971 Mayıs'ında Devlet Tiyatrosu Sanatçısı Kerim Afşar'ın Sait Faik'le ilgili program yapması bile yasaklandı. Aynı sanatçının 1972'de Ahmet Arif'in şiirlerini okuması önlendi. Bu örneklerin sayılarını arttırmak mümkündür.

YÜZEYSEL YASAKLAR

Her faşist dönemde olduğu gibi, 12 Mart döneminde de radyoda ve televizyonda yüzeysel yasaklar bazı yasaklarla sözde ahlâk

korunmaya çalışılmıştır. Bazı müzik programları kaldırılmış, reklamlardaki "Lambayı aç kız, oh de de aç kız" gibi şarkıların yayımına izin verilmemiş, ayıp sözleri kapsadığı ileriye sürülen halk türküleri yasaklanmıştır. Bu arada toplumsal konulara ya da noktalara değinen parçaların da önlendiği görülmüştür.

Daha sonra da uzun saçlı ve bıyıklı sanatçıların ekrana çıkarması sağlandı. Fakat bu yasaklama kararı da yukardakiler gibi geçerli olamamıştı. Çünkü yasaklama kararından bir süre sonra, özellikle şov ve hafif müzik programları için kısa saçlı ve bıyıklı sanatçı bulamayan TRT Televizyonu büyük zorluklarla karşılaştı. Ama buna karşın, 7 Şubat 1973 tarihli Hürriyet gazetesinden öğrendiğimize göre "TRT'nin Arı Stüdyosunda Cumartesi Gecesi Eğlence Programı çekimi sırasında TRT Genel Müdürü ani bir kravat teftişi yapiverince, haftalar önce parayla davetiye satın alan spor kıyafetli seyirciler içeriye alınmamış, hele kravatsız TRT görevlileri aniden ortadan kaybolmuşlardır."

GEVŞEME BAŞLIYOR

14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra TRT'nin denetiminde de belli bir gevşemenin başladığı görülür. Fakat elbette bu, yeterli bir ortama ulaşıldığını müjdeleyen bir davranış sayılmaz. Çünkü TRT çok daha rahat davranma olanaklarına sahip olmakla beraber, bu olanakları kullanmaktan çekinmektedir. Ama TRT Televizyonu'nun ikinci yıldönümü olan 31 Ocak 1969'da ilk kez bir TV programına çıkarılan Ruhi Su hiç olmazsa içinde bulunduğumuz dönemde TRT Televizyonu'nda rahatça program yapabilmektedir. Ama yine şu soru sorulmalıdır: Aynı rahatlık bir Can Yücel ya da Balaban için de var mıdır? Şubat 1974'te TRT Televizyonu'nda "50 Yılda Türk Şiiri" adlı programda Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan, Melih Cevdet Anday'dan ve hatırla Nazım Hikmet'ten söz edilmesini gerçekçi yukardaki soru yanıtını oluşturur.

12 Mart döneminin başında, TRT'nin 1970'de açtığı yarışmalarında ödül alan filmlerin pek çoğunun da televizyonda gösterilmesi yasaklanmıştı. Bu filmle* cin şimdi de ekranlara çıkarılmaması TRT'nin rahatlıkla program hazırlayamadığını mı gösteriyor acaba? Ayrıca Yılmaz Güney'in Yumurtalık'ta başına gelenlerden sonra, TRT'nin daha önceden yapılan anlaşmaya uymayarak ünlü filmcinin "Umut" adlı filmi TV yayımından kaldırması da bugünkü anlayışı bir başka açıdan ortaya koymaktadır.

SONUÇ

TRT Televizyonu'ndaki yasakları 1968'den bugüne dek gözden geçirirsek, elbette bu yazıda kısaca belirtilen örneklerle yetinmeyiz. Ne var ki burada Üzerinde durduğumuz yasaklar son 6 yıl içinde tek yayım kuruluşumuz olan TRT'nin geçirdiği evreler hakkında biraz da olsa bir fikir verebilmekte sanırız.

Bütün bu evreler boyunca (ve bugün de) TRT'ye hakim olan anlayışın Türkiye'nin sosyal ve ekonomik sorunları ile ilgili olduğu bir gerçektir. İşte bu noktaya dikkatleri çekebildik•e, amacımıza biraz yaklaşmış oluruz.

